

елементарними або неелементарними, відкритими або закритими, типовими або специфічними, мати вільний або фіксований порядок розташування предикативних частин.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник. Київ: Либідь, 1993. 368 с.

2. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій. Вид. 2-ге, переробл. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. 393 с.

Дрюк Н. О.,

магістрант,

Бердянський державний педагогічний університет

Концур Т. В.,

магістрант,

Бердянський державний педагогічний університет,

науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **С. М. Глазова**

ТИПОЛОГІЯ ОДНОСКЛАДНИХ НОМІНАТИВНИХ РЕЧЕНЬ У ПРОЗОВИХ ТВОРАХ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО

В історії культури нашого народу є діячі, які яскраво й багатогранно відобразили у своїй творчості неповторну душу народу, його національну своєрідність та поетичну вдачу. Серед них й український прозаїк, поет, публіцист, один з основоположників пореволюційної української прози Микола Хвильовий (Фітільов). Він неперевершений майстер, що вмів передавати безпосередні враження миттєвих настроїв через предметну чи пейзажну деталь. Проте, нажаль, все, здійснене ним, зосталося в скарбниці української культури як одна з найпрекрасніших, найяскравіших її сторінок, як запорука майбутнього розквіту, вимріяного поетом-патріотом.

Основними для творчої манери культурного діяча Миколи Хвильового є проблеми людини в її стосунках з революцією та історією, людини, яка відчула весь трагізм буття сучасного їй світу. Така забарвленість характерів героїв М. Хвильового найчастіше є передумовою того, що вони вступають у гострий конфлікт із своїм часом, його одновимірною буденністю. Так, аналіз прозових творів автора дозволяє стверджувати, що письменник використовує еліптичні, номінативні, неповні речення, речення суб'єктивної оцінки, конструкції прямої мови, риторичні запитання, вставні слова та безсполучникові речення. Безумовно, таке спрямування дослідження є **актуальним**, оскільки народна мова його творів є малодослідженою.

Мета дослідження – представити типологію односкладних номінативних речень у прозових творах Миколи Хвильового.

Аналіз прози М. Хвильового дозволяє зробити висновки, що письменник використовує еліптичні, номінативні, неповні речення, речення суб'єктивної оцінки, конструкції прямої мови, риторичні запитання, вставні слова та безсполучникові речення [5, 139].

Опираємось на класифікацію, яку пропонує С. Бевзенко [1, 99], виділяємо такі види іменних односкладних речень у творчості М. Хвильового: номінативні, генітивні та вокативні речення [2, 90-91].

Сама назва категорії номінативних речень походить від латинського терміна *casusnominativus* за граматичною природою головного члена відповідно до морфологічної форми його вираження. Доведено, що з-поміж інших типів односкладних речень номінативні вирізняються тим, що за морфологічним способом вираження головного члена належать до іменних конструкцій.

Отже, **номінативні речення** – це односкладні речення, наприклад *Дим...* [5, 139]; *...Пауза* [5, 217], які стверджують наявність, існування якихось предметів, явищ, станів дійсності. Це іменні односкладні речення із загальним значенням буття, існування предмета мовлення чи думки [1, 101]. Порівняно із двоскладними й односкладними реченнями інших типів вони характеризуються відчутною своєрідністю. Визначальною їх особливістю є те, що їм властива фрагментарність і водночас велика інформативність. Вони називають не просто окремі деталі ситуації, а деталі дуже істотні, важливі, розраховані на досвід і уяву слухача або читача, такі, за якими він може уявити загальну картину описуваної ситуації чи події [2, 90-91].

Мінімальний склад номінативного речення – головний член речення, виражений іменником у називному відмінку. Таке речення є номінативним непоширеним: *...Очі...* [5, 156]; *Тиша* [5, 294]; *...Точка* [5, 162]; *Ніч* [5, 206].

Отже, за змістом і вживанням розрізняють такі різновиди номінативних речень, що притаманні творчості М. Хвильового: найбільш типові та поширені в усіх стилях мови – буттєві номінативні речення, як-от: *Північна тьма* [3, 45]; вказівні номінативні речення типу: *І от – літо, степове літо* [3, 38]; оцінні номінативні речення типу: *Яка краса вислову!* [4, 43]; називні речення: *...Північний Кавказ* [5, 206]; спонукальні номінативні речення: *ТЬма!* [5, 327].

Беззаперечно, використання номінативних речень Миколою Хвильовим – це цілком закономірне явище, яке свідчить про глибоко народну мову його творів і відзначається надзвичайним лаконізмом, наявністю великої кількості простих коротких речень (діалог, обірвані або незакінчені речення, слова-речення) та виразним емоційно-експресивним колоритом.

Література

1. Бевзенко С.П. Сучасна українська мова. Синтаксис: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2005. 270 с.
2. Дрюк Н.О. Класифікація номінативних речень в ідіостилі Миколи Хвильового. *Збірник тез наукових доповідей студентів Бердянського державного педагогічного університету на Днях науки 16 травня 2019 року*. Том 2. Філологічні науки. Бердянськ: БДПУ, 2019. С. 90-91.

3. Хвильовий М. Вибрані твори / упоряд. текстів, передм. та прим. О. В. Муслієнко. Харків: Вид-во «Ранок», 2008. 352 с.

4. Хвильовий М. Повість та оповідання. Київ: Вид-во худ. літ-ри «Дніпро», 1990. 925 с.

5. Хвильовий М. Твори: у 2 т. Київ: Дніпро, 1990. Т. 1: Поезія. Оповідання. Новели. Повісті / упоряд. М. Г. Жулинський, П. І. Майдаченка; передм. М. Г. Жулинського. 650 с.

Євстаф'єва Є. В.,

магістрант,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – канд. пед. наук, доцент **Л. О. Алексєєва**

ПОНЯТИЕ ПРОСТРАНСТВЕННОГО КОНЦЕПТА В СОВРЕМЕННОЙ НАУЧНОЙ ПАРАДИГМЕ

Изучение некоторых концептов, а также пространственной лексики, формирующих категорию пространства, началось представителями Московской семантической школы, которые описывают пространство как «онтологическую, глобальную и всепроникающую категорию».

В современных когнитивных исследованиях подчеркивается пространственная структурированность архаичного познания, которая свидетельствует о принадлежности пространственных архетипов к базовому ментальному слою, непосредственно связанному с чувственным восприятием окружающего мира [1]. Согласно Л. А. Манерко, знание о пространстве составляет основу перцептуального опыта индивида и включает сенсорные, биологические, моторные и другие структуры. Понимание этой категории невозможно без целого ряда факторов, существующих в реальном мире и времени [2].

На определенном этапе развития науки (кантианство, нативизм и др.) существовало мнение, что понятия времени и пространства являются врожденными структурами восприятия действительности и мышления. Немногим позже пришли к выводу, что движение объекта является основой для развития восприятия пространства. Было также доказано, что восприятие пространства опирается на совместную работу целого комплекса анализаторных систем с их пространственными различительными функциями, каждая из которых вносит свой вклад в построение активной перцептивной деятельности (работы Б. Г. Ананьева, Н. А. Бернштейна, А. В. Запорожца, С. В. Рубинштейна, И. М. Сеченова).

В этом плане интерес представляют исследования, в которых классифицируются пространственные концепты как многоаспектные явления (В. Г. Гак, А. М. Мухачева, А. В. Рухлов).